

บทบาทของสีแดงและสีขาวที่แสดงดุลยภาพของความแตกต่างในวรรณกรรมเรื่อง เมืองหิมะ

「赤と白」が象徴する対照性—『雪国』考—

นันท์ชญา มหาจันทร์

ในศิลปวัฒนธรรมญี่ปุ่น มีการใช้สี สีสันถึงตรงข้ามซึ่งเป็นที่รู้จักกันดี คือสีแดงและสีขาว เปรียบได้กับหยินและหยาง 「陰陽」 ของวัฒนธรรมจีน ในวัฒนธรรมอื่นอาจใช้สีอื่นแสดงความตรงกันข้าม เช่น ขาว-ดำ แดง-น้ำเงิน เป็นต้น แต่สำหรับชาวญี่ปุ่นแล้ว สีแดงและสีขาว มีความสัมพันธ์กับแนวคิดชนบประเพณีและศิลปวัฒนธรรมญี่ปุ่นอย่างลึกซึ้ง และยาวนาน สิ่งใดคือปมเกิดของแนวคิดที่ว่าสีแดงและสีขาวแสดงถึงตรงกันข้าม ตามพจนานุกรม 広辞苑 คำว่า 「紅白」 นอกจากจะถูกอธิบายว่าเป็นสีแดงและสีขาวแล้ว ยังเขียนไว้อีกว่า หมายถึง สองตระกูล คือ มินะโมะโตะ และ ไทระ เนื่องจากในการรบพุ่งของสองตระกูลยิ่งใหญ่ในประวัติศาสตร์นี้ ตระกูลมินะโมะโตะ ใช้ธงสีสีขาว และตระกูลไทระใช้ธงสีแดง ในภาษาญี่ปุ่นจึงมีคำที่มีรากฐานมาจากแนวคิดนี้ด้วย เช่น 紅白試合 紅白勝負 ในการประลองต่างๆ และนอกจากนี้ยังใช้คำว่า 源平試合 源平勝負 ด้วย สงครามแดงขาวซึ่งเกิดขึ้นเมื่อแปดร้อยปีก่อน เหตุใดจึงถูกจารึกอยู่ในวัฒนธรรมญี่ปุ่น ในรูปสัญลักษณ์ที่สื่อด้วยสี ต่อประเด็นนี้อาจ อธิบายได้ว่า ทั้งสีแดงและสีขาว เดิมทีแล้วเป็นสีพิเศษสำหรับชนชาติญี่ปุ่น สีแดง เป็นตัวแทนของดวงอาทิตย์ ซึ่งเป็นรากเหง้าอันศักดิ์สิทธิ์ สีขาวเป็นสีของพระเจ้าในลัทธิชินโต แสดงถึงความบริสุทธิ์สูงสุด เมื่อนัยของทั้งสอง สีนี้ถูกกำหนดตามค่านิยมของชาวญี่ปุ่นเช่นนี้แล้ว ก็ไม่น่าแปลกใจที่ชาวญี่ปุ่นจะรู้สึกผูกพันลึกซึ้งกับสี 「紅白」 ซึ่งสามารถแสดงดุลยภาพระหว่าง สองชั่วที่อยู่ในจักรวาลได้ ไม่แพ้ปรัชญาหยินหยาง

หากลองสำรวจบทบาทของสีแดงขาวในวิถีชีวิต และประเพณีของชาวญี่ปุ่นก็จะพบว่าสีแดงขาวยังแสดงถึงความ เป็นมงคล เช่น ม่านแดงขาว 紅白幕 ชาละเปาแดงขาว 紅白饅頭 ดอกท้อแดงขาว 紅白桃 หรือแม้แต่ในงาน ศิลปะเครื่องชื่อของ โอะงะตะ โคริน (尾形光琳) ที่ขึ้นทะเบียนเป็นสมบัติประจำชาติ「国宝」 คือจากกันที่มีชื่อว่า 「紅白梅図屏風」 เป็นภาพที่ได้รับการกล่าวขวัญว่าแสดงความสมดุลได้อย่างดีเยี่ยม มีต้นบ๊วยแดงยืนต้นอย่างสง่างามอยู่ ที่ด้านหนึ่ง ที่ด้านตรงกันข้ามมีต้นบ๊วยขาวเก่าแก่ กิ่งก้านโน้มลงเบื้องล่าง กลางภาพเป็นสายน้ำ ต้องยอมรับว่าสีแดง-ขาวนั้นซึมซาบอยู่ในวัฒนธรรมญี่ปุ่น และวิถีชีวิตของชาวญี่ปุ่นในบทบาท ที่พิเศษยิ่ง ส่วนหนึ่งได้ปรากฏออกมาในรูปของศิลปะ ซึ่งสื่อในทั้งแบบรูปธรรมและนามธรรม

ดังที่ได้กล่าวข้างต้นแล้วว่าสีแดง-ขาวมีความผูกพันกับวัฒนธรรมญี่ปุ่น มีความหมายพิเศษแสดงถึงตรงกันข้าม ซึ่งแนวคิดนี้กล่าวได้ว่าสัมพันธ์กับวัฒนธรรมจีน หนึ่งในต้นกำเนิดของอารยธรรมตะวันออก ในเรื่องของแนวคิดหยินหยาง (陰陽) ซึ่งแสดงดุลยภาพในจักรวาล อันเป็นโลกทัศน์ของชาวตะวันออก โดยเฉพาะทั้งชาวญี่ปุ่นและชาวจีน ซึ่งดำเนินชีวิตให้ผูกพันกับธรรมชาติมาตั้งแต่โบราณกาล

ในบทความฉบับนี้จะแสดงการวิเคราะห์ วรรณกรรมเรื่อง เมืองหิมะ (『雪国』) ของ ควะบะตะ ยะสึโนริ (川端康成) ในมิติของสี สีแดง-ขาวเกี่ยวข้องกับสารัตถะของ เมืองหิมะอย่างไร จะได้อธิบายในลำดับต่อไป

ก่อนการวิเคราะห์บทบาทของสีแดง-ขาวใน 『雪国』 ขอแนะนำโครงสร้างของวรรณกรรมเรื่องนี้ โดยจะแสดงข้อบทต่างๆ และชื่อนิตยสารที่ตีพิมพ์ 「雪国」 ตอนต่างๆเป็นครั้งแรก ปี และเดือนที่พิมพ์

① 「夕景色の鏡」(「文芸春秋」昭 10・1)

② 「白い朝の鏡」(「改造」昭 10・1)

③ 「物語」(「日本評論」昭 10・11)

④ 「徒勞」(「日本評論」昭 10・12)

⑤ 「萱の花」(「中央公論」昭 11・8)

⑥ 「火の枕」(「文芸春秋」昭 11・10)

⑦ 「手毬歌」(「改造」昭 12・5)

รวบรวม① ถึง ⑦ เป็นหนังสือใช้ชื่อว่า 『雪国』 (創元社、昭 12・6)

⑧ 「雪中火事」(「公論」昭 15・12)

⑨ 「天の河」(「文芸春秋」昭 16・8)

⑩ 「雪国抄」(「暁鐘」昭 21・5)\*ปรับปรุงจากตอนที่ ⑧

⑪ 「続雪国」(「小説新潮」昭 22・10)\*ปรับปรุงจากตอนที่ ⑨

『雪国』เปิดเรื่องด้วยเวลาพลบค่ำ ในตอนที่หนึ่ง「夕景色の鏡」ชิเมะมูระ ตัวเอกฝ่ายชายกำลังนั่ง อยู่บนรถไฟ ซึ่งแล่นจากโตเกียว ที่เขาใช้ชีวิตอยู่ มุ่งเข้าสู่เมืองหิมะ โลกสีขาวซึ่งอยู่ห่างไกล เส้นแบ่งเขตแดนของสองโลกนี้คืออุโมงค์ เหตุที่ชะวะบะตะใช้เวลาพลบค่ำเป็นจุดเริ่มเรื่องก็เพราะเวลานี้เป็นจุดเชื่อมต่อของโลกกลางวัน และโลกกลางคืน สิ่งที่เชื่อมต่อระหว่างสองโลกนี้คือรถไฟ ซึ่งมีบทบาทสำคัญและมีประสิทธิภาพมากในการนำ เข้าสู่อีกโลกหนึ่ง เมื่อลอง เปรียบเทียบกับฉากสุดท้ายของเรื่อง คือ「雪中火事」แล้วจะเห็นความตรงกันข้ามซึ่งดวงดูลได้อย่างเหมาะสมกับ ฉากเปิดเรื่อง คือเพลิงไหม้ท่ามกลางหิมะขาวโพลน มีคนพลุกพล่าน สับสนอลหม่านกับทางช้างเผือกสงบนิ่ง เบื้องบน เหตุการณ์ในสองโลกนี้ถูกเชื่อมโยงโดยทางช้างเผือก ซึ่งในตอนจบ ชะวะบะตะเขียนให้ พุ่งลงมาที่ชิเมะมูระ

ทั้งรถไฟและทางช้างเผือก ทำหน้าที่แบบเดียวกันในตอนต้น และตอนจบของเรื่อง นับว่าแสดงบทบาทของยาน ที่เชื่อมโยงสองโลกที่แตกต่างได้อย่างดีเยี่ยม นี่คือการประพันธ์หนึ่งที่สนับสนุนการสรุปว่า ชะวะบะตะต้องการให้เรื่อง เมืองหิมะ มีสิ่งตรงกันข้าม (対照性) ประกอบอยู่ด้วยกันเสมอ

ต่อไปจะพิจารณาตัวละครเอกฝ่ายหญิง 2 ตัวซึ่งมีลักษณะตรงกันข้ามคือโกะมะโกะ และ โยโกะ โกะมะโกะเป็น เกอิชาในหมู่บ้านน้ำพุร้อน ชิเมะมูระได้พบกับเธอครั้งหนึ่งในอดีต ในเรื่องจึงเป็นการพบกันครั้งที่สอง ในตอนที่สองคือ 「白い朝の鏡」มีฉากตอนเช้าตรู่ ที่โกะมะโกะรีบร้อนเตรียมตัวออกจากห้องของชิเมะมูระ

帯を結び終わってから、女は立ったり座ったり、そしてまた窓の方

ばかり見て歩き廻った。それは夜行動物が朝を恐れて、いらいら歩き廻るような落ち着きのなさだった。妖しい野性がたかぶって来るさまであった。

そうするうちに部屋のなかまで明るんで来たか、女の赤い頬が目立って来 た。

島村は驚くばかりあざやかな赤い色に見とれて、

「頬っぺたが真赤じゃないか、寒くて。」

「寒いんじゃないわ。白粉を落としたからよ。私は寢床へ入るとすぐ、足の

先までぽつぽして来るの。」

と、枕もとの鏡台に向って、

「とうとう明るくなってしまったわ。帰りますわ。」

島村はその方を見て、ひょっと首を縮めた。鏡の奥が真白に光っているのは雪である。その雪のなかに女の真赤な頬が浮んでいる。なんともいえぬ清潔な美しさであった。

もう日が昇るのか、鏡の雪は冷たく燃えるような輝きを増して来た。それにつれて雪に浮ぶ女の髪もあざやかな紫光りの黒を強めた。

มีการพรรณนาถึงสีผิวแก่ของโกะมะโกะที่แดงขึ้นอย่างละเอียด ตัดกับฉากหิมะขาวโพลนด้านนอกซึ่งหิมะมูระมองเห็นพร้อมกัน สะท้อนอยู่ในกระจก และสัมผัสได้ถึงความงาม ควะบะตะสื่อความงามของโกะมะโกะที่เต็มไปด้วยพลังแห่งชีวิต สีแดงของผิวแสดงเลือดเนื้อ ท่ามกลางหิมะที่เย็นเยียบ สีแดง-ขาวในที่นี้แสดงความตรงกันข้ามได้อย่างตรงไปตรงมา ชัดเจน ในอีกด้านหนึ่งเขาได้สร้างตัวละครโยโกะ ให้หิมะมูระพบในฉากแรกโดยการผ่านภาพสะท้อนในกระจกรถไฟยามพลบค่ำ ลอยซ้อนทับฉากภูเขาดำทะมินที่เห็นผ่านไปเรื่อย ๆ ขณะรถแล่น

汽車のなかもさほど明るくはないし、ほんとうの鏡のように強くはなかった。反射がなかった。だから、島村は見入っているうちに、鏡のあることをだんだん忘れてしまって、夕景色の流れのなかに娘が浮んでいるように思われて来た。

そういう時彼女の顔のなかにもとし火がともったのだった。この鏡の映像は窓の外のともし火を消す強さはなかった。とし火も映像を消しはしなかった。そしてとし火は彼女の顔のなかを流れて通るのだった。しかし彼女の顔を光り輝かせるようなことはしなかった。冷たく遠い光であった。小さい瞳のまわりをぼうっと明るくしながら、つまり娘の眼と火とが重なった瞬間、彼女の眼は夕闇の波間に浮ぶ、妖しく美しい夜光蟲であった。

ไฟที่ปรากฏซ้อนทับดวงหน้าของโยโกะถูกบรรยายไว้ว่า 「冷たく遠い光」 เมื่อเปรียบเทียบกับ การมองกระจก ตอนเช้าเมื่ออยู่กับโกะมะโกะ มีคำบรรยายเกี่ยวกับหิมะว่า 「燃えるような輝き」 ซึ่งทำให้เราเห็นความ แตกต่างในการสร้างตัวละครหญิงทั้งสองนี้ โยโกะผู้มีบุคลิกเงียบขรึม แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงกับโกะมะโกะ จะเห็น ว่าตัวละครทั้งสองเป็นตัวแทนของ 「静」 กับ 「動」 ควะบะตะพรรณนารายละเอียดของหิมะและไฟก็เพื่อเน้นเรื่องนี้ และให้ชื่อตอนว่า 「夕景色の鏡」 และ 「白い朝の鏡」 สำหรับฉากเปิดตัวของตัวละครทั้งสอง ซึ่งในฉากทั้งสองนี้ สีแดงและสีขาวได้ทำหน้าที่สำคัญในการสื่อสัญลักษณ์ของ 「陰」 และ 「陽」 ได้อย่างแยบยลในด้านของช่วงเวลาที่ใช้ในการเปิดตัว ตัวละครทั้งสอง คือตอนรุ่งอรุณ และตอนพลบค่ำ ทั้งสองเวลานี้เป็น ช่วงรอยต่อของความมืดและสว่าง คือ 「陰」 และ 「陽」 ควะบะตะต้องการแสดงนัยของสองโลกที่แตกต่างไว้ตรงนี้ด้วย ทั้งยังสื่อไปถึงโลกของ หิมะมูระที่เมืองหลวงกับโลกสีขาวที่หญิงสาวทั้งสองดำรงชีวิตอยู่ คือเมืองหิมะ และสิ่งที่เชื่อมต่อสองโลกที่หิมะมูระได้สัมผัสคือ การเดินทาง 「旅」 ซึ่งเป็นหนึ่งในหัวข้อสำคัญในขนบการประพันธ์แบบโบราณของญี่ปุ่น ควะบะตะพรรณนาโดยใช้สีแดง-ขาวในฉากซึ่งอุดมไปด้วยความหมายเชิงตรงกันข้ามของหลายสิ่งดังได้กล่าวข้างต้น ควะบะตะพรรณนารูปลักษณะและชีวิตของเกอิชาโกะมะโกะ ผ่านมุมมองของหิมะมูระไว้อย่างพิถีพิถันหากลอง พิจารณาจะพบจุดเด่นบางประการ ในที่นี้ของยกตัวอย่างบางตอน

細く高い鼻が少し寂しいけれども、そのしたに小さくつぼんだ唇はまことに美しい蛭の輪のように伸び縮みがなめらかで、黙っている時も動いているかのような感じだから、もし皺があつたり色が悪かつたりすると、不潔に見えるはずだがそうではなく濡れ光っていた。目尻が上りも下りもせず、わざと真直ぐに描いたような眼はどこかおかしいようなが、短い毛の生えつまった下り気味の眉が、それをほどよくつつんでいた。少し中高の円顔はまあ平凡な輪郭だが、白い陶器に薄紅を刷いたような皮膚で、首のつけ根もまだ肉づいていないから、美人というよりもなによりも、清潔だ。

หรือ

女がふっと顔を上げると、島村の手に押しあてていた臉から鼻の両側へかけて赤らんでいるのが、濃い白粉を透して見えた。それはこの雪国の夜の冷たさを思わせながら、髪の色が強いために、温かいものを感じられた。

ผิวขาวเป็นสีของผิวที่งดงามตามชนบทที่ระเบียบแบบญี่ปุ่น      ควะระบะตะยังคงรักษารูปทรงประกอบนี้เมื่อกล่าวถึงสตรีหญิงงามตามแบบฉบับของญี่ปุ่นต้องมีผิวสีขาวและปากสีแดง      สีขาวของผิวสื่อถึงความสะอาด      ริมฝีปากสีแดงที่มีเลือดฝาดไหลเวียนบ่งบอกความมีชีวิต      สองสีนี้เมื่ออยู่คู่กันในตัวละครหญิง      จึงทำให้ดูงดงาม      สำหรับชิมะมูระแล้วคือความงามที่สะอาด

ชิมะมูระเคยได้ฟังเรื่องราวชีวิตของโกะมะโกะมาบ้าง      เธอรู้ว่าเธอเกิดในเมืองหิมะ      และเคยเข้าไปฝึกฝนการเป็นเกอิชาที่มหานครโตเกียว      ต้องดำรงชีพอย่างลำบากที่นั่น      และที่ต้องมาเป็นเกอิชาก็เพื่อหาเงินค่ารักษาคู่หมั้นซึ่งเจ็บป่วยเพราะเขาเป็นลูกชายของครูดนตรีของเธอ      ชิมะมูระเคยได้ยินเสียงฝึกซ้อมจะมีเต็นของโกะมะโกะ      ซึ่งดังกังวานไปทั่วภูเขาและธรรมชาติของเมืองหิมะ      เป็นเสียงที่บ่งบอกความเปล้าเปลี่ยว      เขาคิดว่านั่นเป็นพลังธรรมชาติที่มีอยู่ในตัวเธอ  
「その孤独は哀愁を踏みやぶって、野性の意力を宿し」      และสิ่งที่เธอค้นพบท่ามกลางชีวิตเป็น      ความพยายามที่สูญเปล่า「虚しい徒労」      เรื่องราวของวิถีการดำเนินชีวิตของเธอซึ่งถึงโถมผ่านเสียงเพลงที่ทั้ง      เยือกเย็นและแรงกล้า「遠い憧憬とも哀れまれる、駒子の生き方が、彼女自身への価値で、凜と撥の音に溢れ出るであろう」      การใช้ชีวิตที่ถูกกล่าวว่าเป็น「徒労」ของโกะมะโกะนั้นได้มีการบรรยายไว้ว่า

しかし、そういう都会的なものへのあこがれも、今はもう素直なあきらめにつつまれて無心な夢のようであったから、都の落人じみた高慢な不平よりも、単純な徒労の感が強かった。彼女自らはそれを寂しがらる様子もないが、島村の目には不思議な哀れと見えた。その思いに溺れたなら、島村自らが生きていることも徒労であるという、遠い感傷に落とされて行くのであろう。けれども目の前の彼女は山気に染まって生き生きした血色だった。

เสียงเพลงจะมีเต็นของโกะมะโกะซึ่มแทรกกังกังวาน      ผ่านหิมะยามเช้าอันบริสุทธิ์      สะท้อนภูเขาน้อยใหญ่ที่ปกคลุมด้วยหิมะ      「ただ純粋な冬の朝に澄み通って、遠くの雪の山々まで真直ぐに響いて」行った。  
ชิมะมูระจินตนาการไปต่างนานาขณะฟังเสียงเพลง      แล้วเขาก็เริ่มจินตนาการว่ารูปลักษณ์ของเธออีก

細く高い鼻は少し寂しいはずだけれども、頬が生き生きと上気しているので、私はここにいますという、囁きのように見えた。あの美しく血の清らかな唇は、小さくつぼめた時も、そ

こに映る光をぬめぬめ動かしているようで、そのくせ唄につれて大きく開いても、また可憐に直ぐ縮まるという風に、彼女の体の魅力そっくりであった。下り気味の眉の下に、目尻が上りもせず下りもせず、わざと真直ぐ描いたような眼は、今は濡れ輝いて、幼げだった。白粉はなく、都会の水商売で透き通ったところへ、山の色が染めたとでもいう、百合か玉葱を剥いた新しさの皮膚は、首までほんのり血の色が上がっていて、なによりも清潔だった。

ชิมะมูระนั้น ขณะคิดถึงชีวิตอันน่าเศร้าโศกของโกะมะโกะ เขาก็ยังแบ่งปันความรู้สึกชื่นชมให้กับความงามที่「なによりも清潔」สะอาดบริสุทธิ์ มีการใช้สีแดง และสีชาวมสุมผสานกันเพื่อสื่อถึงความงาม ถึงแม้โกะมะโกะจะมีด้านมืดของชีวิตที่เป็นทุกข์แต่ก็พอมองเห็นพลังในตัวเธอ 「けれども目の前の彼女は山気に染まって生き生きした血色だった」

ในตอนที่ชิมะมูระต้องลากลับไปโตเกียวโกะมะโกะมาส่งเขาที่สถานีรถไฟ มีการบรรยายไว้ว่า

汽車が動くと直ぐ待合室のガラスが光って、駒子の顔はその光のなかにぽつと燃え浮ぶかと思える間に消えてしまったが、それはあの朝雪の鏡の時と同じに真赤な頬であった。またしても島村にとっては、現実というものと別れ際の色であった。

คะวะบะตะต้องการสื่ออะไรจากฉากส่งขึ้นรถไฟธรรมดาๆนี้ สิ่งที่ทำให้ฉากนี้พิเศษและมีความหมายมากคือ แสงวูบวาบจากการสะท้อนของกระจก และสีผิวแก้มที่แดงก่ำของเธอ ซึ่งเหมือนสีแก้มในวันอรุณรุ่งที่ชาวโพลน ด้วยหิมะที่มองเห็นในกระจก ซึ่งเป็นสีที่แยกชิมะมูระออกจากโลกแห่งความเป็นจริง 「またしても島村にとっては、現実というものと別れ際の色であった」 ในขณะที่ร่างของชิมะมูระโยกเยกไปตามจังหวะของรถไฟที่มุ่งสู่ โตเกียว เขารู้สึกราวกับว่าอยู่ในสูญญากาศ บนยานพาหนะที่ไม่ใช่ของจริง

島村はなにか非現実的なものに乗って、時間や距離の思いも消え、虚しく体を運ばれて行くような放心状態に落ちる(後略)

ในที่นี้มีการใช้คำว่า「現実」และ「非現実」ในฉากการจากลาซึ่งมีสีขาวและสีแดงประกอบ และจากบนรถไฟซึ่งเป็นยานพิเศษเชื่อมต่อโลกสีขาว「雪国」กับมหานครโตเกียว เราได้เห็นสิ่งที่คะวะบะตะต้องการสื่ออย่างชัดเจน คือสิ่งตรงกันข้าม เขาเริ่มด้วยการใช้แสงและสีในการดึงชิมะมูระกลับไปสู่อีกโลกหนึ่ง สิ่งนี้สำคัญมากเพราะถ้าไม่มีสิ่งที่ตรงกันข้ามนี้ ก็จะไม่มีความดึงดูดที่มากพอ และรถไฟซึ่งในตอนเปิดเรื่องเขาได้ใช้เป็นตัวเชื่อมต่อระหว่างสองโลก นับเป็นการประพันธ์ที่กล้าย้อนข้ออย่างสมเหตุผล ในฉากนี้คะวะบะตะได้ผสมผสานสีแดงและสีขาวควบคู่ไปกับกระจก การสะท้อน รถไฟ การเดินทาง ซึ่งมีองค์ประกอบเหมือนกับฉากแรกของเรื่องที่ต่างกันคือ ทิศทางของชิมะมูระ

เปลวไฟในหิมะ 「雪中火事」

มีตอนหนึ่งใน『雪国』ที่ตั้งชื่อตอนว่า「雪中火事」ซึ่งอยู่ในตอนท้ายของเรื่อง เป็นเหตุการณ์ที่ชิมะมูระ ซึ่งไปเที่ยวในหมู่บ้านทอผ้า จิจิมิ แล้วกลับมายังหมู่บ้านน้ำพุร้อน เขาได้พบกับโกะมะโกะโดยบังเอิญกลางทาง แล้วมองกลับไปยังหมู่บ้านเห็นว่าไฟไหม้ โกะมะโกะคิดว่าคงเกิดขึ้นที่โรงเก็บไหม ฉากที่บรรยายเรื่องราวตอนนี้มีทั้ง ฉบับเดิมและฉบับแก้ไข ดังนี้

火はいよいよ燃えさかるが、しかし広い星空の下に見下ろすと、まるでおも

ちやの火事のようにもあつた。そのくせすさまじい炎の音が聞こえそうなほど火の恐ろしさは伝わって来た。

ฉบับเดิม(「雪中火事」より)

火は燃えさかるばかりだが、高みから大きい星空の下に見下ろすと、おもちやの火事のように静かだった。そのくせすさまじい炎の音が聞こえそうなほど火の恐ろしさは伝わって来た。

ฉบับใหม่(「雪国抄」より)

การบรรยายทั้งสองฉบับนี้คล้ายคลึงกัน แต่เราทราบได้ว่าในฉบับแก้ไขในตอน「雪国抄」 คุวะบะตะได้เพิ่มมุมมองให้เด่นชัดขึ้น คุวะบะตะเน้นความแตกต่างระหว่างฟากฟ้ากับผืนดิน (天と地) ความหายนะ ความสับสนวุ่นวายที่เกิดขึ้นระหว่างที่มีไฟไหม้ ไม่มีความหมายใดๆเมื่อมองจากเบื้องบน เหมือน ไม้ไผ่ของจริง เจียบสัจจังที่มนุษย์กำลังดิ้นรนต่อสู้กับไฟ สามารถมองเห็นถึงประเด็นความแตกต่างของ อำนาจอันจำกัดของ มนุษย์ กับ อำนาจของธรรมชาติ โดยสรุปแล้วเราจะเห็นคุณภาพของความต่างที่ดำรงอยู่ร่วมกันในฉากนี้ ดังนี้

天地：ฟ้า,ดิน 静動：สงบ,เคลื่อนไหว 冷熱：เย็น,ร้อน 自然人間：ธรรมชาติ,มนุษย์

นอกจากเรื่องของ「雪中火事」แล้ว เรื่องที่สื่อถึงความแตกต่างที่สมควรนำมาวิเคราะห์ก็คือ การปรากฏของทางช้างเผือก「天の河」ซึ่งอยู่ในตอนท้ายของนวนิยายเรื่องนี้ มีบทบรรยายดังนี้

ああ、天の河と、島村も振り仰いだとたんに、天の河のなかへ体がふうと浮き

上ってゆくようだった。天の河の明るさが島村を掬い上げそうに近かった。旅の芭蕉が荒海の上に見たのは、このようにあざやかな天の河の大きさであったか。裸の天の河は夜の大地を素肌で巻こうとして、直ぐそこに降りて来ている。恐ろしい艶めかしさだ。島村は自分の小さい影が地上から逆に天の河へ写っていそうに感じた。天の河にいっぱい星が一つ一つ見えるばかりでなく、ところどころ光雲の銀砂子も一粒一粒見えるほど澄み渡り、しかも天の河の底なしの深さが視線を吸い込んで行った。(中略)

天の河が垂れさがる暗い山の方へ駒子は走っていた。

褌を取っているらしく、その腕を振るたびに赤い裾が多く出たり縮まったりした。

星明りの雪の上に赤い色だとわかった。

จากบทบรรยายนี้เราเห็นภาพสลับไปมาระหว่างเบื้องบนและเบื้องล่าง มีเรื่องของแสงเข้ามาเกี่ยวข้อง ชิมะมูระสังเกตสิ่งรอบกายและชื่นชมความงามของทางช้างเผือกซึ่งดูเหมือนว่าจะตกลงสู่เงาดำของภูเขา ชิมะมูระเห็นโกะมะโกะกำลังวิ่งเข้าไปสู่ที่นั่น เห็นสีเสื้อตัวในของเธอผลุบๆ โผล่ๆ เป็นสีแดงบนหิมะสีขาวภายใต้แสงดาว โกะมะโกะกำลังเคลื่อนไหวอยู่เบื้องล่างของท้องฟ้าที่มีทางช้างเผือกประดับอยู่อย่างสงบสัจจัง นี่เป็นฉากที่สร้างให้ดูราวกับเป็นฉากของละครที่ต้องการแสดงช่วงเวลาชั่วขณะหนึ่ง สื่อถึงคุณภาพของความแตกต่าง โกะมะโกะกำลังวิ่งไปสู่ที่เกิดเหตุเพลิงไหม้ ทางช้างเผือกเบื้องบนอยู่ในฐานะของบุคคลที่สามซึ่งมองเหตุการณ์ซุลมุน ความทุกข์ร้อนของผู้คน ตลอดจนความสับสนในจิตใจของโกะมะโกะอย่างไม่สะทกสะท้าน

ทั้งชิมะมูระและโกะมะโกะ เเร่งฝีเท้าเข้าไปใกล้หมู่บ้านยิ่งขึ้น จนได้ยินเสียงความซุลมุน แล้วทั้งสองก็พุดคุยกันเรื่องเกี่ยวกับทางช้างเผือก มีการพรรณนาไว้ดังนี้

「ほう、目玉が寒くて、涙が出るわ。」

頬がほてって眼ばかり冷たい。島村も臉が濡れた。瞬くと天の河が眼に満ちた。

島村はその涙が落ちそうなのをこらえて、

「毎晩、こんな天の河かい。」

天の河? きれいな、毎晩じゃないでしょう。よく晴れているわ。」

天の河は二人が走って来たうしろから前へ流れおりて、駒子の顔は天の河のなかで、照らされるように見えた。

ประโยคสุดท้ายของตอนนี้เป็นลักษณะการพรรณนาที่ละเอียดใช้มากในเรื่อง เมืองหิมะเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างฉากธรรมชาติกับตัวละคร ซึ่งมักเป็นโกะมะโกะ ในที่นี้มีบทพรรณนาถึงทางช้างเผือกที่พุ่งโค้งตามหลังทางที่ทั้งสองวิ่งมาและทอดข้ามไปข้างหน้า เมื่อหิมะมูระหันมองหน้าโกะมะโกะ จึงดูราวกับว่าใบหน้าของเธอลอยเด่นอยู่ในทางช้างเผือก การพรรณนาส่วนนี้คล้ายคลึงกับในบทเริ่มต้นของนวนิยาย ตอน 「夕景色の鏡」 ซึ่งมีการบรรยายถึงดวงหน้าของโยโกะ ซึ่งดูราวกับว่าลอยอยู่ในทิวเขาเมื่อยามใกล้ค่ำ

ต่อไปจะพิจารณาเหตุการณ์ไฟไหม้ ละเอียดบรรยายภาพลูกไฟกระจายขึ้นไปบนท้องฟ้าซึ่งมีทางช้างเผือกลอยเด่นอยู่ไว้ว่า

その火の子は天の河のなかに広がり散って、島村はまた天の河へ掬い上げられてゆくようだった。煙が天の河を流れるのと逆に天の河がさあっと流れ下りて来た。屋根を外れたポンプの水先が揺れて、水煙となって薄白いのも、天の河の光が映っていそうだった。煙が消えるあたり、天の河のそとの星は瞬きが実に早く、瞬き毎に降るようだった。

ฉากนี้เป็นฉากที่มีความเคลื่อนไหวมาก มีสีแดงของลูกไฟที่เห็นกระจายแผ่กว้างไปในทางช้างเผือกสีขาวแสงจากทางช้างเผือกทำให้มองเห็นผอยน้ำของน้ำดับเพลิงเหมือนหมอกควันขาว ในตอนนี้สามารถเห็นสิ่งตรงกันข้ามที่อยู่ร่วมกับการบรรยายด้วยสีแดง-ขาวด้วยคือ ฟ้ายับดิน น้ำกับไฟ ใกล้กับไกล ร้อนกับเย็น

ต่อจากนั้นหิมะมูระเห็นร่างของหญิงสาวตกลงมาจากอาคาร ในตอนแรกเขาไม่ทราบว่าเป็นโยโกะ ฉากที่บรรยายเหตุการณ์นี้ละเอียดละเอียดเขียนเพิ่มในฉบับใหม่

古い燃えかすの火に向って、ポンプ一台斜めに弓形の水を立てていたが、その弓の前にふっと女の体が浮んだ。そういう落ち方だった。女の体は空中で水平だった。島村はどきっとしたけれども、とっさには危険も恐怖も感じなかった。非現実的な世界の幻影のようだった。硬直していた体が空中に放り落とされて柔軟になり、しかし、人形じみた無抵抗さ、命の通っていない自由さで、生も死も休止したような姿だった。

การปรากฏตัวของโยโกะในฉากนี้ แทบไม่แตกต่างจากในฉากเปิดตัวตอนต้นเรื่อง คือ 「夕景色の鏡」 ละเอียดละเอียดมีวิธีการประพันธ์ให้สัมพันธ์กับในตอนแรก ภาพของโยโกะมีความสมดุลกันระหว่างตอนต้นกับตอนท้าย มีการกล่าวซ้ำโดยใช้รูปแบบอื่น เป็นคุณลักษณะของการประพันธ์แบบมีการย้อน 「反復性」 ทำให้การพรรณนามีน้ำหนักและนวนิยายทั้งเรื่องมีดุลยภาพ จากตอนที่ต้นฉบับเดิมไม่มี ละเอียดละเอียดเขียนเพิ่มขึ้นแสดงให้เห็นเจตนาต่อเรื่องที่ต้องการสื่อ หิมะมูระไม่รู้ว่ามีผู้หญิงที่ตกลงมาคือใคร แต่เขาคิดว่าร่างที่กำลังลอยลงมานั้นมีลักษณะการ

ลอยที่ขนานราบสวยงาม สงบนิ่ง ชิมะมูระมองภาพนั้นเหมือนสิ่งที่อยู่ในโลกจินตนาการ「非現実的な世界の幻影」ซึ่งสอดคล้องกับฉากเปิดตัวโยโกะ ในรถไฟที่มุ่งสู่เมืองหิมะในยามสนทยา

ในฉากที่สื่อว่าโยโกะไม่มีชีวิตแล้วนี้ มีสิ่งที่เคลื่อนไหว「動」หลายอย่าง เช่น เบลวไฟ ควัน ฝอยน้ำดับเพลิง แต่สิ่งที่สงบ「静」ก็คือร่างของโยโกะ ถ้าเปรียบเทียบโดยอ้างแนวคิดโลกทัศน์แบบตะวันออก บทบาทของโยโกะ เทียบอาจได้กับ หยิน「陰」 โกะมะโกะ เทียบได้กับ หยาง「陽」 และสองสิ่งที่แสดง「陰陽」ของวรรณกรรมเรื่องนี้ก็คือ หิมะ「雪」กับไฟ「火」 สีของสองสิ่งนี้คือ แดงและขาว

ในตอนที่ชิมะมูระว่าร่างนั้นคือโยโกะ สิ่งแรกที่เขาสัมผัสคือสี มีประโยคบรรยายว่า

「その痙攣よりも先に、島村は葉子の顔と赤い矢絢の着物を見て」いた。โยโกะสวมชุดกิโมโนสีแดง ทำไมคณะจะต้องให้ตัวละครสวมชุดสีแดงในฉากสำคัญนี้ อาจกล่าวได้ว่าเขา ต้องการสีที่มีน้ำหนักในการสื่อสีที่ใช้แทนความแตกต่างของสองชั่วมาจนเป็นประเพณีของญี่ปุ่นคือสีแดงและขาว ดังได้กล่าวข้างต้น คณะจะต้องนำมาใช้ในฉากนี้ ซึ่งมีรอยต่อระหว่างความเป็น และความตาย 「生」と「死」หมายถึงพลังของชีวิต ตรงกันข้ามกับสีขาว ซึ่งในวัฒนธรรมญี่ปุ่นสามารถสื่อถึงเรื่องความตายด้วย นับว่าเป็นฉากที่อุดมไปด้วยความหมายและสัญลักษณ์ ชิมะมูระยื่นตะลึงมองโกะมะโกะ ซึ่งก่อร่างไว้วิญญูณของโยโกะแล้วกรีดร้อง ในเหตุการณ์นี้มีการบรรยายว่า

幾年か前、島村がこの温泉場へ駒子に会いに来る汽車のなかで、葉子の顔のただなかに野山のともし火がともった時のさまをはっと思い出して、島村はまた胸が震えた。一瞬に駒子との年月が照らし出されたようだった。なにかせつない苦痛と悲哀もここにあった。

คณะจะต้องหวนกลับไปกล่าวถึงในตอนต้นเรื่อง ที่ชิมะมูระเดินทางมายังเมืองหิมะ บทจบของเรื่องเมืองหิมะ คือ

「どいて、どいて頂戴」

駒子の叫びが島村に聞こえた。

「この子、気がちがうわ、気がちがうわ。」

そう言う声が物狂わしい駒子に島村は近づこうとして、葉子を駒子から抱き

取ろうとする男達に押されてよろめいた。

さあっと音を立てて天の河が島村のなかへ流れて来た。

บรรทัดสุดท้าย คือ “ทางช้างเผือก ส่งเสียงกึกก้อง ขณะพุ่งเข้าสู่ร่างของชิมะมูระ”

ตัวละครชิมะมูระนั้น ในตอนท้าย ก็ต้องกลับไปสู่โลกแห่งความเป็นจริงที่เขาใช้ชีวิตอยู่ นั่นคือนครโตเกียว ในตอนที่เขามาสู่เมืองหิมะแห่งนี้ มีรถไฟนำเขาเข้ามา ทำหน้าที่เชื่อมโยงโลกทั้งสอง ดังนั้น ในตอนจบของเรื่องจำเป็นต้องมีสิ่งที่มีคุณสมบัติ เคลื่อนที่ได้ มีความเร็ว เพื่อตัดขาดชิมะมูระ ออกจากเมืองหิมะ คณะจะต้องทำให้ทางช้างเผือกมีพลังนั้น มีทั้งเสียงพร้อมกับความเคลื่อนไหว

สรุปได้ว่า ทั้งตอนต้นและตอนจบของเรื่อง เมืองหิมะ มีความสมดุลกัน เมื่อพูดถึงการใช้สี คณะจะต้องมอบบทบาทที่สำคัญให้แก่สีแดงและสีขาวอย่างยิ่ง นอกจากนี้เขายังคงใช้ขนบโบราณของวรรณคดีญี่ปุ่น ในด้านเนื้อหาด้วย กล่าวคือมีการเดินทาง「旅」ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความหมายลึกซึ้งสำหรับชาวญี่ปุ่นทั้งในอดีตและปัจจุบัน ที่สำคัญคือ ตอน「雪中火事」ซึ่งแสดงความแตกต่างของสองชั่วที่สร้างดุลยภาพ นั่นคือ โลกทัศน์ของชาวตะวันออก

เป็นฉากที่อธิบายเรื่องราวต่างๆได้อย่างกระชับมีทั้ง火雪、熱冷、静動、強弱、生死、天地、上下 เป็นต้น เกิดขึ้นในชั่วขณะนั้น ฉากนี้สำคัญ และมีน้ำหนักต่อวรรณกรรมเรื่องนี้โดยรวม คงไม่เป็นการกล่าวเกินจริงที่ว่า ควะบะตะเขียนตอนนี้ บนพื้นฐานความเข้าใจเรื่อง 「陰陽」 ซึ่งเป็นจักรวาลคติของชาวตะวันออกนั่นเอง เขาได้ ใช้สีแดง-ขาว แสดงความตรงกันข้าม โดยจัดวางในหลายๆส่วนของเรื่อง ควะบะตะผู้ซึ่งพิถีพิถันในเรื่องการใช้สี ในพรรณาโวหาร ต้องการให้สีแดง-ขาวเป็นสัญลักษณ์บ่งบอกความแตกต่าง ซึ่งดำรงอยู่ร่วมกัน ซึ่งเป็นสาระสำคัญของ วรรณกรรมเรื่องนี้

#### บรรณานุกรม

池田弥三郎 (1988) 『文学の素材』、日本放送出版協会

川端康成 (1984) 『川端康成全集(全 35 卷/補卷 2 卷)』、新潮社

羽鳥徹哉・原善編 (1998) 『川端康成全作品研究辞典』、勉誠出版

吉岡幸雄 (2002) 『日本人の創った色』、日本放送出版協会

